

MLUVNÍ SKLADBY VERŠOVANÉ

V recitačním (mluvním) básnictví se projevovalo sepětí s potřebami boje ještě nápadněji než v písni. Kdežto píseň nabývala aktuálnosti už tím, že do duchovní lyriky s tradičními náměty pronikala čeština v míře dříve nebývalé, v recitačním básnictví vyvolal těsný vztah ke skutečnosti změnu námětů i žánrů. Tak se ztrácely z literárního života všechny veršované útvary, které se nepoutaly k společenskému zápasu: odumírala tradiční epika, stejně světská jako duchovní, a veškerá tvorba se zaměřovala agitačně a propagačně. Toto zaměření pronikalo i do útvarů již dříve pěstovaných, např. do kroniky, která se stávala vášnivě zaujatým vyprávěním namnoze pamfletického zabarvení, a tím rozvíjela tradici založenou už na počátku 14. století kronikou tak řečeného Dalimila.

I recitační básnictví se stalo v ideologickém boji mluvčím protikladných zájmů a promlouvali v něm stejně husité jako představitelé reakce. Protože se však obojí tato tvorba obracela v podstatě k stejnému publiku, o jehož získání usilovala, užívala podobných uměleckých prostředků a snažila se podat problematiku, ke které zaujímal stanovisko, formou co nejpřístupnější širokým vrstvám. Proto se zjednodušovaly výrazové prostředky a v popředí literárního úsilí stála snaha o co největší názornost a účinnou přesvědčivost.

Ve srovnání se soudobou písni mělo recitační básnictví menší sociální dosah, neboť se v něm uplatňovaly ve větší míře než v písni zájmy vzdělanějších vrstev, a tak se dostávalo v literárním vývoji ve srovnání s písni na druhé místo. Pro tento postoj jsou charakteristické zejména veršované skladby dochované ve sborníku, zvaném podle místa uložení Budyšínský rukopis (*Žaloba Koruny české, Porok Koruny české, Hádání Prahy s Kuťnou Horou*); tkvějí hluboko v tradici náročné poezie 14. století, i když se její formální prostředky přizpůsobují změně, nové kulturní situaci zejména uváděním lidových prvků do frazeologických a slovních prostředků.

Při zaktuálnění mluvní poezie pozorujeme bohatou škálu výrazových prostředků i tónů, od agitačního patosu těžícího z učené alegorie přes zdánlivě objektivní (ale přitom vášnivě zaujaté) vypravování až k parodii a sarkasmu. Tato široká stupnice, které dovedl skladatelé básnických projevů dobře využít, ukazuje, že za válek neumlkly múzy a že tematické soustředění literatury na funkci propagační a agitační nebylo ochuzením uměleckých prostředků. Naopak, schopnost básníků vybrat si vhodné prostředky pro specifický účel výrazně ukazuje, že psali své skladby s opravdovou vervou a že z vášnivého prožitku doby dovedla vyrůst silná poezie mohutného patosu.

BÁSNĚ BUDYŠÍNSKÉHO RUKOPISU

Jsou to tři skladby, které vznikly podle výslovné datace v době od července do listopadu 1420: *Žaloba Koruny české, Porok* (tj. domluva, pokárání) *Koruny české*